

# Scenariusz zajęć dla klas IV-VI

## na podstawie opowiadania Marcina Koziola „Operacja «Rysiek»”

---

### Materiały edukacyjne, pomoce:

- Opowiadanie Marcina Koziola „Operacja «Rysiek»” (pdf)
- Książka Ireny Koźmińskiej i Elżbiety Olszewskiej „Z dzieckiem w świat wartości”
- Wartości moralne – krótkie opracowanie, Fundacja „ABCXXI – CPCD”
- Materiały i rekomendacje WWF:
  - Narzędziownik WWF „Klimat. Niedźwiedź polarny” (s. 4-13)  
<https://www.wwf.pl/aktualnosci/zmiana-klimatu-w-pigulce>
  - Naturalne lasy – wywiad z ekspertem WWF Polska (na stronie ocalimyswiat.pl – wkrótce)
  - kontakt do Fundacji Lab Rescue – Adopcje Zwierząt Laboratoryjnych:  
<https://labrescue.pl/about/>
- Tekst prof. Wojciecha Empela na temat traktowania zwierząt:  
[http://www.vetpol.org.pl/dmdocuments/ZW\\_2009\\_11\\_02.pdf](http://www.vetpol.org.pl/dmdocuments/ZW_2009_11_02.pdf)
- Unijne zasady właściwego traktowania zwierząt:  
<https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20200624ST081911/dobrostan-i-ochrona-zwierzat-przeglad-przepisow-ue-wideo>
- globus oraz fizyczna mapa Polski; flipchart
- komputer z głośnikami, rzutnik i ekran do pokazania m.in. filmów o puszczy Amazońskiej, protestach w sprawie wycinania drzew.

## **LEKCJA 1. Temat: Czytamy i omawiamy opowiadanie pod kątem problemów ekologicznych oraz postaw bohaterów**

Przeczytajmy uczniom wcześniej – np. na lekcji języka polskiego – opowiadanie Marcina Koziola „Operacja «Rysiek»” i porozmawiajmy na poruszone w nim tematy. Można naprowadzić uczniów pytaniami:

1. Kim był Rysiek i dlaczego stał się postacią tytułową?  
(Do ew. uzupełnienia wypowiedzi uczniów: Doświadczenia szczurka były zbieżne z doświadczeniami zwierząt, które chcieli uratować Karol i Marta, i brał udział w akcji.)
2. W jaki sposób Rysiek trafił do domu Marty?
3. Jak Marta dowiedziała się o fundacji ratującej zwierzęta, m.in. laboratoryjne?
4. Dlaczego Karol założył organizację ML-EKO? Co robił, gdy jeszcze działał sam?
5. Jak można scharakteryzować Karola? (zainteresowany ekologią, zaangażowany w działania na rzecz środowiska, ceniący wiedzę)
6. Jak bohaterowie opowiadania przygotowali się do akcji na Podlasiu? W jaki sposób zakończyły się ich obie akcje – tak w obronie drzew, jak i zwierząt? Dlaczego?  
(Do ew. uzupełnienia wypowiedzi uczniów: Mieli dobre intencje i słuszne przekonanie, że trzeba działać, by powstrzymać wycinki starych lip i cierpienie zwierząt w laboratorium, a nie tylko głosić szlachetne hasła. O ich zaangażowaniu i niezłym przygotowaniu świadczy ekwipunek na pikietę, tekst relacji na żywo: „Kiedy klimat się zmienia i zaczyna brakować wody, drzewa są bezcenne. Oczyszczają powietrze i pomagają magazynować wilgoć. W czasie suszy las oddaje zgromadzoną wodę...”, mapa z laboratorium, odszyfrowanie kodu do wejścia. Zabrało im jednak doświadczenia i skrupulatności – nie sprawdzili, czy protest jest aktualny – oraz wiedzy i wyobraźni, by przewidzieć konsekwencje wypuszczenia z klatek zwierząt w laboratorium).
7. W jakich sytuacjach zwierzęta potrzebują pomocy, interwencji innych osób?
8. Czy jako społeczeństwo jesteśmy bardzo zaangażowani w obronę zwierząt?
9. Dlaczego przed podjęciem ważnych decyzji lub działań dobrze jest skonsultować się z mądrą dorosłą osobą?  
(Do ew. uzupełnienia wypowiedzi uczniów: Wnosi swoją wiedzę i perspektywę, może dostrzec zagrożenia, których się nie spodziewamy)
10. Do jakich postaci literackich nawiązują pseudonimy nadane drugoplanowym bohaterom przez narratorkę?  
Pan Kuleczka – bohater cyklu książek dla dzieci Wojciecha Widłaka;  
Prof. Baltazar Gąbka – bohater 4-tomowej serii książek Stanisława Pagaczewskiego.

## Lekcje 2-3. Temat: WARTOŚCI MORALNE. Czy inteligencja i wiedza uratują planetę?

Na podstawie opracowania „Wartości moralne” wprowadzamy uczniów w istotę uniwersalnych wartości moralnych.

1. Zapytajmy uczniów, co to są wartości. Zapiszmy ciekawsze określenia na tablicy/flipcharcie. Wartości są to rzeczy, sprawy, zasady, postawy, cechy dla nas **ważne, cenne, budzące podziw, pożądane, w naszym odczuciu – dobre.**

W praktyce życia codziennego nasze wartości to:

- nasze cele
- reguły/zasady naszego postępowania wobec innych
- kryteria naszych myśli, postaw i zachowań, które mówią o tym, kim jesteśmy, jak żyjemy i jak traktujemy innych. (Linda i Richard Eyre – „Jak uczyć dzieci wartości”)
- cechy naszego charakteru

2. Porozmawiajmy z uczniami o tym, czy każdy z nas ma jednakowy zestaw wartości. Wartości mogą być różne dla różnych osób, ponieważ każdy z nas może cenić/pożądać, uważać za ważne inne rzeczy, sprawy, zasady postępowania, cechy.

Poprośmy uczniów, by wskazali przykłady wartości w poszczególnych kategoriach:

- rzeczy – np. smartfon, książki, rower, biżuteria
- sprawy – np. przyjaźń, podróżowanie, kolekcjonowanie
- zasady postępowania – np. uprzejmość, sprawiedliwość, rozwaga
- postawy – np. pewność siebie, otwartość, zdecydowanie
- cechy – np. ostrożność, odwaga, życzliwość

### **Stosowane przez nas wartości budują nasz charakter. „Charakter jest przeznaczeniem” (Heraklit)**

Wszystkie wartości możemy podzielić na:

- materialne i niematerialne,
- wśród wartości niematerialnych można wyróżnić – moralne i pozamoralne.

W Programie „Ocalimy Świat” skupiamy się na WARTOŚCIACH MORALNYCH, czyli zasadach/cechach/kryteriach wyboru lub podejmowania decyzji prowadzących do wspólnego DOBRA.

Wartości moralne są zasadami postępowania ludzi prawych, którzy dążą do WSPÓLNEGO DOBRA. Są kryteriami myślenia i zachowania, służą jako kompas do podejmowania właściwych codziennych i życiowych decyzji/wyborów tak, by w ich efekcie przyczyniać się do pomnażania Wspólnego DOBRA i nie krzywdzić innych.

1. Poprośmy, by uczniowie zdefiniowali wspólne DOBRO.
2. Wartości moralne, które służą wspólnemu DOBRU i są powszechnie, na całym świecie zrozumiałe i cenione, nazywamy UNIWERSALNYMI WARTOŚCIAMI MORALNYMI. To m.in. szacunek, uczciwość, odpowiedzialność, solidarność, mądrość.
3. Porozmawiajmy o wartościach moralnych występujących w opowiadaniu oraz o tych, które zostały wyraźnie złamane lub ich zabrakło:

### **SZACUNEK – to grzeczność połączona z troską o uczucia i dobro innej osoby/istoty**

- W jaki sposób pan Dąbek okazał Marcie i Karolowi szacunek? Jak zwykle reagują inni, gdy się pomylimy, ośmieszymy? Jak się wtedy czujemy?

- Czy Karol i Marta okazali szacunek rodzicom? (Nie – oszukali ich)

### **UCZCIWOŚĆ – to prawdomówność, nieprzywłaszczanie sobie cudzych rzeczy (szersza definicja w materiałach)**

- Czy prowadząc swą „misję”, bohaterowie postępowali uczciwie? (okłamali rodziców, konduktora, kierowcę autobusu; nie wzięli klatki...)

- Czy zawsze można zdradzać innym cel swojej misji?

Możemy wprowadzić tutaj pojęcie **KONFLIKTU WARTOŚCI** – gdy jedna wartość wyklucza drugą (solidarność wobec zwierząt wykluczały wg Marty i Karola uczciwość wobec rodziców) – **mądrość** pomaga nam wybrać wartość ważniejszą w danej sytuacji. Która wartość była ważniejsza – z punktu widzenia bezpieczeństwa i skutków akcji?

### **SOLIDARNOŚĆ – to gotowość do pomocy, poświęcenia i wsparcia oraz poczucie współodpowiedzialności w obliczu czyjejś potrzeby, problemu lub nieszczęścia. To także dzielenie się obowiązkami i kłopotami.**

- Komu Karol i Marta chcieli okazać solidarność, przygotowując się do pikiety?

- Dlaczego solidarność z protestującymi w słusznej sprawie jest ważna?

- W jaki sposób uczniowie chcieli wyrazić solidarność wobec zwierząt?

- W jaki sposób możemy wyrażać solidarność wobec przyrody i zwierząt?

### **MĄDROŚĆ – celowe przyczynianie się do DOBRA poprzez właściwe wybory.**

Wytłumaczymy uczniom istotę mądrości i rolę jej ważnych części składowych, takich jak: dobra wola, wiedza, doświadczenie, rozwaga, refleksja, wyobraźnia, przemyślenie konsekwencji.

Czy obiegowe pojęcie mądrości jest trafne?

- Dlaczego nauczyciele i Marta uważali, że Karol jest mądry?

(Miał zainteresowania i wiedzę, ale to są tylko dwie składowe mądrości. Mądrość wymaga dodatkowo

pozostałych składowych. Mądrzy ludzie często konsultują się z innymi, którzy mają więcej wiedzy, doświadczenia, rozwagi, wyobraźni, przemyślenia konsekwencji itp.)

- Jakimi cechami charakteryzował się Karol?

(Zaangażowaniem, inteligencją, niecierpliwością, bohaterszczyzną, o której świadczyła np. jego opinia: „co to za brygada, co nie staje do walki”. To nie odwaga w znaczeniu moralnym, ale raczej impuls, potrzeba bohaterskiego działania, zabyśnięcia, udowodnienia sobie/innym, że nie jest się tchórzem, brak głębszej refleksji, by osiągnąć dobry skutek – czyli brak mądrości).

- Jakie w sprawie operacji „Rysiek” kryterium mądrości przyjęła Marta? Czy właściwe?

(Uważała, że skoro Karol myśli tak jak ona np. w sprawie klatek, oboje nie mogą się mylić. Czy to słuszne założenie?)

- Czy bohaterowie opowiadania mądrze przygotowali się do swojej akcji?

### **Wyjaśnijmy uczniom różnicę pomiędzy wiedzą i inteligencją a mądrością.**

W MĄDROŚCI zawsze chodzi o dążenie do wspólnego DOBRA. Czy ludzie bardzo inteligentni i/lub o wielkiej wiedzy zawsze kierują się wspólnym DOBREM? Wiedza i inteligencja to źródło informacji oraz narzędzia rozwiązywania problemów. Jest to pewien zasób, z którego można korzystać – dla dobrych lub złych celów.

Poprośmy uczniów o przykłady inteligentnych działań, akcji, często opartych na wiedzy, które są skierowane przeciwko ludziom, np. skonstruowanie bomby atomowej, praca nad bronią biologiczną, okradanie kont bankowych lub wyłudzenie pieniędzy innych (inteligentni hakerzy) itd. Sprawcy są inteligentni, mają wiedzę, ale czy są ludźmi prawymi? Postępują moralnie?

### **Intencją osób stosujących wartości moralne jest WSPÓLNE DOBRO.**

- Jakimi intencjami/zamiarami kierują się hakerzy, oszuści, konstruktorzy bomb?

- Czy jeśli ktoś wykonuje uczciwie i z własnej woli (np. za duże pieniądze lub żeby się nauczyć) swoją neutralną moralnie pracę (np. sekretarki, naukowca) w firmie, która postępuje niemoralnie, dążąc do egoistycznego celu, który przyniesie innym krzywdę i zło, może uważać się za osobę prawą i przyzwoitą? Czy raczej nie, skoro wspiera swoją dobrą pracą niemoralne działania?

W stosowaniu wartości moralnych ważna jest wolność wyboru. Jeżeli ktoś jest zmuszony (np. pod groźbą utraty życia) do jakiegoś działania i nie ma żadnego wyboru, trudno go oceniać w kategoriach moralnych. Tym bardziej podziwiamy ludzi, którzy narażali życie dla ważnych moralnych celów.

Ludzie moralni postępują dobrze zawsze, nie tylko wtedy, gdy ktoś ich widzi lub dowie się o ich działaniach. Ich wyborami i zachowaniami nie kieruje lęk przed karą, presja przełożonych lub otoczenia, chęć zrobienia czegoś na pokaz. Mają wewnętrzne przekonanie, że wartości moralne są dobre i stosują je z własnej nieprzymuszonej woli. Mają w sobie wewnętrznego sędziego, który pomaga im rozstrzygnąć, jak właściwie postąpić w danej sytuacji, co jest dobre, a co złe. To jest SUMIENIE. Nad zbudowaniem mocnego systemu wartości moralnych warto popracować, bo wartości moralne nadają naszemu życiu sens i poczucie życiowej satysfakcji.

**Scenariusz zajęć dla klas IV-VI  
na podstawie opowiadania Marcina Koziola „Operacja «Rysiek»”**

## **LEKCJA 4. Temat: Zmiany klimatu i wycinanie lasów**

Porozmawiajmy z uczniami o klimacie, korzystając z Narzędziownika WWF „Klimat. Niedźwiedź polarny” (s. 4-13)

1. Co oznacza słowo klimat?
2. Jakie na Ziemi występują strefy klimatyczne? Czym się charakteryzują?
3. W jakiej strefie klimatycznej leży Polska?
4. Jakie w ostatnich latach zmiany zachodzą w klimacie?
5. Co to jest atmosfera? Co się obecnie dzieje z atmosferą i jak to wpływa na temperaturę na Ziemi?
6. Jakie zjawiska pogodowe towarzyszą zmianom klimatu (gwałtowne burze, gwałtowne opady, gwałtowne powodzie, długotrwałe susze).
7. Co konkretnie przyczynia się do zmian klimatu i do wzrostu temperatury na Ziemi?  
(do ew. uzupełnienia wypowiedzi uczniów:
  - produkcja energii z węgla i ropy na potrzeby przemysłu i naszych domów
  - dużo dwutlenku węgla trafia do atmosfery i ją podgrzewa,
  - transport – emisja spalin i dwutlenku węgla,
  - ogromne hodowle zwierząt – powstaje dużo metanu, który podgrzewa atmosferę 25 razy bardziej niż dwutlenek węgla
  - wycinanie lasów i drzew – przestają pochłaniać dwutlenek węgla i produkować tlen)
8. Gdzie na świecie są największe skupiska lasów (lasy tropikalne Amazonii, Azji). Obejrzyjmy te obszary na globusie.
9. Dlaczego te lasy są wycinane? (powstają w ich miejsce plantacje palm olejowych lub pola/pastwiska). Jakie skutki powoduje wycinka lasów tropikalnych?
10. Gdzie w Polsce znajdują się chronione obszary leśne? Obejrzyjmy mapę obszarów chronionych. Ile jest Parków Narodowych? (Sprawdźmy na mapach, pozbierajmy informacje).
11. Dlaczego ekolodzy i miejscowa ludność protestują przeciwko wycince lasów?
12. Co to są ekosystemy?
13. Dlaczego lasy są ważna zarówno dla lokalnych ekosystemów, jak i dla klimatu?

## **LEKCJA 5. Temat lekcji: Jak człowiek traktuje zwierzęta?**

Obejrzyjmy krótki film o złym traktowaniu zwierząt np. hodowlanych (można je znaleźć w internecie, trzeba jednak unikać filmów z drastycznymi obrazami).

1. Jakie zwierzęta ludzie mają w domach? Dlaczego niektórych gatunków nie wolno hodować w domu?
2. Jeśli dany gatunek nie jest zakazany do hodowli w domu, czy człowiek ma moralne prawo pozbawiać go wolności – np. ptaki, papugi? Czy ludzka przyjemność jest ważniejsza od dobrostanu zwierzęcia?
3. Czy lepiej jest adoptować zwierzęta, czy kupować je z hodowli? (Za i przeciw).  
(Powyższe pytanie może być szerzej omówione na lekcji przyrody. Można zapytać osoby, które

kupiły szczury np. w sklepie czy z hodowli, jakie mają/miały doświadczenia z nimi. Często są to genetycznie zmutowane osobniki z wadami genetycznymi, które wciąż chorują i szybko umierają). Tworząc popyt na zwierzęta hodowlane do zabawy w domu, przyczyniamy się do wzrostu ich hodowli i cierpienia.

4. Jaki jest zwykle los zwierząt laboratoryjnych?
5. Omówmy z uczniami sens słów Kulawego: „Troszcząc się o zwierzęta, dbasz o przyrodę”.
6. W jaki sposób ludzie krzywdzą zwierzęta? Czy zawsze jest to ich świadome działanie, to znaczy czy zdają sobie sprawę z tego, że zwierzę cierpi?
7. Zapytajmy uczniów, skąd się bierze według nich niewrażliwość, a nawet okrucieństwo niektórych ludzi wobec zwierząt i ich cierpienia. Czego brak ludziom okrutnym? (empatii, współczucia)
8. Jakim błędnym przekonaniem często ulegają ludzie, którzy krzywdzą zwierzęta? (Np. że mają prawo dla swojej korzyści lub przyjemności odbierać wolność i życie innym istotom).
9. Jakie wartości moralne są pogwałcone, gdy źle traktujemy zwierzęta?
  - szacunek do istot żyjących i czujących,
  - odpowiedzialność za dobrostan zwierząt,
  - solidarność z innymi istotami.
10. Czy ludzie okrutni dla zwierząt są też okrutni dla ludzi?
11. Jak wpływać na dzieci, żeby nigdy nie krzywdziły zwierząt? A na dorosłych?

ZADANIE: Poprośmy, by uczniowie wymyślili hasło dotyczące szacunku dla zwierząt i ochrony ich prawa do życia bez strachu, głodu, niewoli i cierpienia.

### **Wprowadzamy nową WARTOŚĆ MORALNĄ – SOLIDARNOŚĆ**

- Czy wiecie, co oznacza solidarność? Czym się wyraża? Podajcie przykłady.

**Solidarność to gotowość do pomocy, poświęcenia i wsparcia oraz poczucie współodpowiedzialności w obliczu czyjejś potrzeby, problemu lub nieszczęścia. To także dzielenie się obowiązkami, trudnościami, kłopotami.**

Na pojęcie solidarności składają się: zyczliwość, sympatia, współczucie, empatia, poczucie wspólnoty, poświęcenie, spolegliwość (tzn. możliwość polegania na tym kimś), zaufanie, jednomyślność, dzielenie się, wyrzeczenie, altruizm, szlachetność, reagowanie wsparciem lub pomocą na cudze potrzeby w kłopotach lub nieszczęściu, zwykle bez oczekiwania wzajemności.

- Jak możemy okazać solidarność ludziom, którym przytrafiło się coś złego?
- W jaki sposób możemy być solidarni ze zwierzętami?
- W jaki sposób możemy pomóc im przetrwać?
- Co możemy robić wszyscy i każdy z nas, by zwierzętom żyło się na Ziemi lepiej?